

LA NATURA
AL TEU ABAST

Itinerari botànic

Jardí Botànic
Històric de
Barcelona

L'itinerari del Jardí Botànic Històric conté 23 fitxes explicatives de les espècies més destacades amb la seva descripció, l'origen, l'ús i la singularitat i la descripció de tres espais d'interès botànic que també formen part del recorregut.

INTRODUCCIÓ

El llibret que teniu a les mans, elaborat per l'Àrea Metropolitana de Barcelona, el Jardí Botànic de Barcelona i els Amics del Jardí Botànic de Barcelona, és una eina que us proposa un recorregut per descobrir el Jardí i conèixer i entendre la diversitat d'espècies vegetals de gran valor botànic i patrimonial que l'habiten. Alguns arbres són tan singulars que estan catalogats com a arbres d'interès local o monumental, com el camforer, el carpí i el fals plàtan, entre d'altres.

L'itinerari conté 23 fitxes explicatives de les espècies més destacades amb la seva explicació, l'origen, l'ús i la singularitat i la descripció de tres espais d'interès botànic que també formen part del recorregut.

Tanmateix, us convidem a descobrir l'entorn d'altres espais d'interès propers, que conformen un espai ric, complex i dinàmic que ofereix una gran quantitat d'activitats d'aprenentatge i lleure en una varietat de parcs urbans com ara el Jardí Botànic de Barcelona, situat a la mateixa muntanya de Montjuïc, els paisatges i ecosistemes naturals dels rius Llobregat i Besòs, a les serres del Garraf, Collserola i Marina, o les platges metropolitanas. Tot un món per descobrir.

EL JARDÍ BOTÀNIC HISTÒRIC

El Jardí Botànic Històric ocupa dos sots de les antigues pedreres de la Foixarda de Montjuïc, darrere del Museu Nacional d'Art de Catalunya, el Sot de la Masia i el Sot de l'Estany.

Acabada l'Exposició Internacional del 1929, la Junta Municipal de Ciències Naturals va encarregar a Pius Font i Quer la construcció d'un jardí botànic que substituís els dos parterres del davant del Museu de Ciències Naturals de la Ciutadella, que fins aleshores intentaven fer aquesta funció. El jardí s'havia d'estendre per les pedreres de la Foixarda fins arribar a la plaça de Sant Jordi, però no va passar de les dues primeres pedreres. L'any 1940, Antoni de Bolòs es va fer càrrec de la direcció del Jardí i hi va incorporar noves col·leccions de plantes dels Pirineus i de les Illes Balears.

Font: Fons Brangulí. Inauguració del Jardí Botànic. Any 1947

El mateix any es va traslladar a Montjuïc l'Institut Botànic, que acollia ja aleshores els principals herbaris i la millor biblioteca especialitzada en botànica de Catalunya.

La necessitat de construir accessos per als nous equipaments olímpics l'any 1986, en va comportar el tancament. Un cop realitzats els corresponents treballs de restauració es va obrir novament al públic l'any 2003.

El Jardí Botànic Històric depèn del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i, des de novembre del 2004, està integrat a la Xarxa de Parcs Metropolitans de Barcelona. Avui, més de vuitanta anys després de la seva plantació, aquest jardí ofereix una agraïda resposta a l'encert de la seva creació: un conjunt vegetal de dimensions i qualitats excepcionals. A l'obaga de Montjuïc l'aire fred s'acumula en aquests sots i facilita el desenvolupament d'espècies de caràcter eurosiberià, pròpies de climes més freds. El fons del sot acull alguns dels arbres més alts de Barcelona i les condicions d'ombra afavoreixen el creixement de nombroses falgueres.

El Sot de la Masia és més obert i ample que el Sot de l'Estany. La llum arriba fàcilment fins al fons i la humitat és més escassa. Com a conseqüència, les plantes que hi viuen també són diferents, amb més presència d'espècies mediterrànies.

Avui el Jardí Botànic, amb la col·laboració de l'Associació d'Amics, desenvolupa un programa d'activitats centrat en les plantes útils a l'home, manté un hort ecològic, que mostra com són i com creixen les espècies tradicionals i les llavors que produeixen.

L'any 1930 Font i Quer va començar a reunir una col·lecció notable de plantes endèmiques i rares obtingudes especialment a la península Ibèrica, a les Illes Balears i al Marroc.

L'ITINERARI BOTÀNIC

HORARIS D'OBERTURA:

- Octubre a març:
de 10 a 17 hores
- Abril a setembre:
de 10 a 19 hores.
- El jardí romandrà tancat
l'1 de gener, l'1 de maig,
el 24 de juny i el 25 de
desembre.

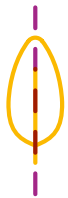
Amb l'objectiu de descobrir el Jardí Botànic Històric d'una manera diferent, hem elaborat aquest itinerari botànic que permet conèixer una part de la gran diversitat botànica que acull un patrimoni de gran valor però sovint desconegut.

DISTÀNCIA	650 metres aproximadament.
PUNT D'INICI	Porta d'entrada del Jardí Botànic Històric. Avinguda dels Muntanyans s/n. Barcelona
PUNT DE FINALITZACIÓ	Jardí sensorial del Jardí Botànic Històric.
DURADA	60 minuts aproximadament.
NÚM. D'ESPÈCIES VEGETALS	23 exemplars vegetals. 3 espais d'interès botànic.
NÚM. D'EXEMPLARS PROTEGITS I CATALOGATS COM A ARBRES D'INTERÈS LOCAL	6 exemplars: <i>Fraxinus pennsylvanica</i> (núm. 7), <i>Carpinus betulus</i> (núm. 8), <i>Pterocarya x rehderiana</i> (núm. 9), <i>Fraxinus angustifolia</i> (núm. 10), <i>Acer pseudo-platanus</i> (núm. 11), <i>Cinnamomum camphora</i> , (núm. 20)

L'estimació de les edats dels exemplars és de l'any 2017.

El Jardí Botànic Històric ofereix una programació d'activitats guiades portades a terme pel Jardí Botànic de Barcelona i els Amics del Jardí Botànic de Barcelona. Consulteu la programació a: <http://museuciencies.cat/es/que-passa-al-museu/activitats-molt-diverses/per-a-families/>

Els diumenges al matí de primavera i tardor podreu participar a les activitats familiars de la Jugatecambial del parc organitzada també per AMB i el Jardí Botànic de Barcelona.

Consulta el web
www.amb.cat/jugatecambial
per gaudir de les
activitats familiars

LLEGENDA

Per a cada espècie trobareu una fitxa descriptiva on se n'expliquen els aspectes més destacables. La llegenda que teniu a continuació us ajudarà a identificar les característiques més importants.

PERMANÈNCIA DE LA FULLA

Perenne

Semiperenne

Caduca

TIPUS D'ARBRE

Autòcton

Exòtic

Naturalitzat

FORMA DE LA FULLA (SEGONS LA DIVISIÓ DEL LIMBE)

Fulla simple

Fulla composta

FORMA DE LA FULLA (SEGONS LA FORMA DEL LIMBE)

Acicular

Cordada

El·líptic

Costapalmada

Esquamiforme

Lanceolada

Linear

Palmatisecta

Palmada

Oblongolanceolada

Ovada

Pinnada

Jardí Botànic Històric de Barcelona

1 **Acàcia de Xile**
Acacia caven

2 **Cica**
Cycas revoluta

3 **Araucària del Brasil**
Araucaria angustifolia

4 **Olivera**
Olea europaea

5 **Savina turífera**
Juniperus thurifera

6 **Gingko**
Ginkgo biloba

7 **Freixe americà**
Fraxinus pennsylvanica

8 **Carpí**
Carpinus betulus

9 **Noquera alada de Rehder**
Pterocarya x rehderiana

10 **Freixe de fulla petita**
Fraxinus angustifolia

11 **Fals plàtan**
Acer pseudoplatanus

12 **Teix**
Taxus baccata

13 **Margalló**
Chamaerops humilis

14 **Efedra**
Ephedra altissima

15 **Faig**
Fagus sylvatica

16 **Òstria**
Ostrya carpinifolia

17 **Alzina**
Quercus ilex

18 **Cedre de l'Àtlas**
Cedrus atlantica

19 **Boix**
Buxus sempervirens

20 **Caquier bord**
Diospyros lotus

21 **Camforer**
Cinnamomum camphora

22 **Palmera de ventall de Califòrnia**
Washingtonia filifera

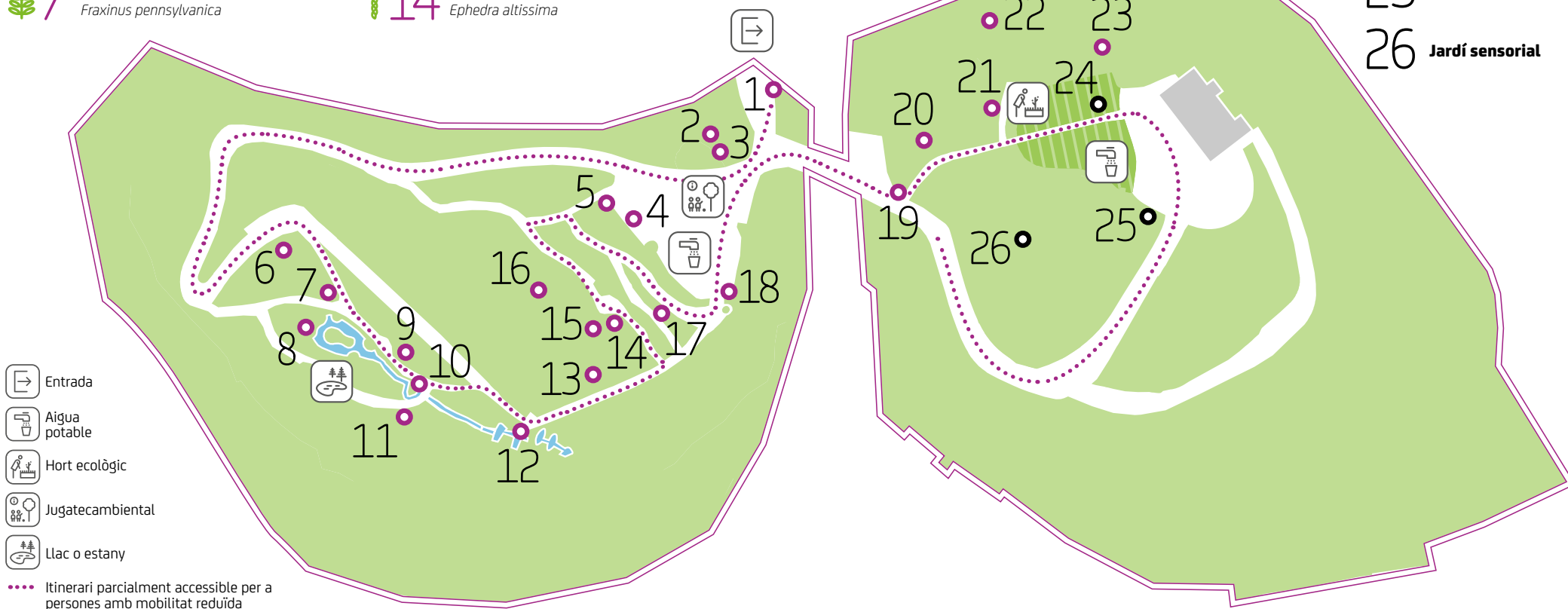
23 **Sisal**
Agave sisalana

ESPAIS D'INTERÈS BOTÀNIC

24 **Hort**

25 **Hotel d'abelles**

26 **Jardí sensorial**

Acàcia de Xile

Vachellia caven (= *Acacia caven*)

Castellà: espino, aroma

Anglès: Roman cassie

Família: fabàcies

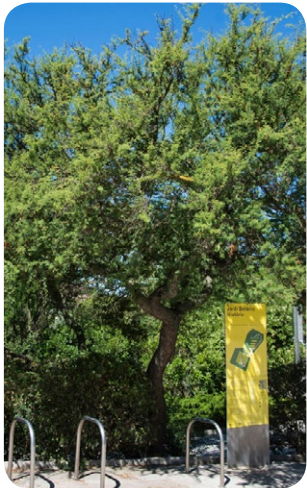
Pol·linització: entomòfila (insectes)

Dispersió de les llavors: per gravetat

Exòtic

Caduca

Fulla composta

Saps què?

L'exemplar que hi ha a l'entrada del jardí va ser plantat l'any 1974 per Eugeni Sierra a partir de llavors procedents de Xile.

3 m
ALÇÀRIA
43 anys
EDAT
ESTIMADA

- PORT** Arbre o arbust que pot assolir 6 m d'alçària de capçada arrodonida.
- ESCORÇA** Tronc de color castany fosc amb clivelles obliqües. Branques molt tortuoses i fosques amb espines gris clar, de fins 5 cm de llarg, disposades a parells en els nusos.
- FULLES** Bipinnades, alternes, de color verd clar i 4 o 5 cm de llarg.
- FLORACIÓ** A la primavera, entre març i abril. Les seves flors de color groc brillant i perfumades es disposen en inflorescències globuloses compactes, en grups de 2 a 3, sobre un peduncul curt.
- FRUIT** Llegums cilíndrics de color negre d'uns 5 cm de llarg.
- ORIGEN I HÀBITAT** Habita zones de clima mediterrani i pot suportar períodes perllongats de sequera. Originari de Sud-amèrica. Viu aïllat o formant comunitats anomenades *matorrals* o *espinars*.
- USOS** A Bolívia i a Xile les fulles i fruits són aliment del bestiar. També té un ús ornamental. Les flors s'utilitzen en perfumeria i de les beines de les llavors se n'obtenen tanins. La fusta es fa servir per cremar i per fer pals per als tancats. Fa un bon carbó vegetal.

Cica

Cycas revoluta

Castellà: cica

Anglès: Japanese sago palm

Família: cicadàcies

Pol·linització: anemòfila (vent) i entomòfila (insectes) al seu país d'origen

Dispersió de les llavors: zoocòria (petits mamífers)

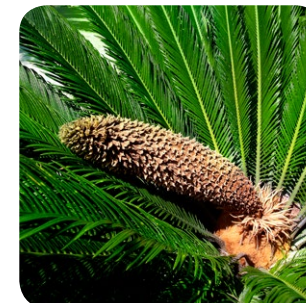
Exòtic

Perenne

Fulla composta

- PORT** Generalment amb un sol tronc, rarament ramificat, que pot atènyer els 7 m d'alçada.
- ESCORÇA** Castany fosc, revestida de cicatrius de les antigues fulles.
- FULLES** Compostes per nombrosos folíols, amb una llargada total que pot superar els 2 m i una amplada d'uns 20 cm. Se situen a la part més alta del tronc, en forma de roseta i recorden les fulles d'una palmera. Tenen un color verd fosc lluent.
- FLORACIÓ** De maig a juny. Les plantes són dioiques. Les masculines tenen les flors agrupades en grans cons que poden arribar als 60 cm, groguencs i formats per esquames que protegeixen els sacs de pol·len. A les plantes femenines les flors estan rodejades per grans bràctees amb forma de fulla molt dividida a l'apex. El seu color va del groc al bru.
- FRUIT** Surt a l'estiu i madura completament a començaments de l'any següent, formant una grossa llavor, molt tòxica i tancada per una coberta de color vermell.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originari del Japó i d'una part de la costa sud-est de la Xina. Viu en zones tropicals i subtropicals i és poc resistent al fred.
- USOS** Té un gran valor ornamental, malgrat el seu creixement molt lent.

2,3 m
ALÇÀRIA
80 anys
EDAT
ESTIMADA

Saps què?

Les ciques es consideren fòssils vivents, amb milions d'anys d'existència. Són plantes extremadament tòxiques, especialment les llavors. Contenen metzines perilloses per als humans i els animals domèstics. Malgrat tot, de la medul·la de la tija se n'extreu midó, anomenat sagú.

Els exemplars del Jardí Botànic Històric tenen un valor excepcional per la seva edat, ja que algun exemplar supera els 2,30 m d'alçada i està ramificat.

Araucària del Brasil

Araucaria angustifolia

Castellà: pino de Paraná | Pol·linització: anemòfila (vent)
Anglès: Brazilian pine | Dispersió de les llavors: zoocòria (ocells)
Família: araucariàcies

Exòtic Perenne Fulla simple

Saps què?

Les llavors (pinyons) eren importants en l'alimentació dels indígenes (particularment els Kaingang i Xokleng), aniquilats al segle XIX per la transformació dels boscos en pastures per al bestiar.

3 m
ALÇÀRIA
35 anys
EDAT
ESTIMADA

- PORT** Arbre que pot assolir els 30 m d'alt i amb un tronc d'1 m de diàmetre.
- ESCORÇA** Gruixuda de color marró vermellós. S'exfolia en escates horitzontals primes.
- FULLES** Agudes, triangulars, de consistència coriàcia i disposades helicoidalment a les branques.
- FLORACIÓ** Arbre dioic. Els peus masculins amb flors disposades en aments allargats de 10 a 18 cm i els femenins amb flors agrupades formant una pinya.
- FRUIT** Les pinyes femenines fan 18–25 cm de diàmetre i porten unes 100–150 llavors. Els pinyons són comestibles i fan de 3 a 7 cm de llarg.
- ORIGEN I HÀBITAT** És originari del sud del Brasil. Requereix un clima subtropical amb pluja d'estiu abundant, en sòls més aviat àcids. Com que viu en zones de muntanyes de fins a 1500 m, tolera glaçades ocasionals, coincidint amb l'època seca. És una espècie molt amenaçada en el seu hàbitat natural.
- USOS** Les seves llavors, els pinyons, són comestibles. La seva fusta, fàcil de treballar s'utilitza en fusteria i per fer pasta de paper.

Olivera

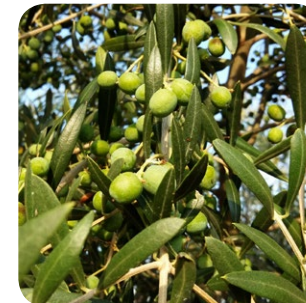
Olea europaea

Castellà: olivo
Anglès: Olive tree
Família: oleàcies
Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors: endozoocòria (ingestió d'animals)

Autòcton Perenne Fulla simple

- PORT** Arbre de port mitjà, de capçada arrodonida, ampla i poc densa. El tronc, gruixut i ramificat, es va recargolant a mesura que envelleix. Pot arribar als 8-10 metres d'alçada i viure durant centenars d'anys. El port d'aquest exemplar conserva la forma originària, ja que no ha estat mai podat.
- ESCORÇA** En els exemplars joves, és llisa i de tonalitats gris clar, i amb els anys s'esquerda i s'enfosqueix. Els branquillons joves estan coberts de pèls en forma d'esquama.
- FULLES** Coriàcies i lanceolades, amb les vores enteres i l'àpex agut. Es disposen de manera oposada. De color verd grisós a l'anvers i més clar al revers.
- FLORACIÓ** De finals de març fins el maig, les flors són hermafrodites, blanques, petites i aromàtiques, amb quatre pètals, i formen inflorescències en forma de raïm de 10 a 40 flors.
- FRUIT** El fruit és l'oliva, de color verd o vermell, que quan madura es torna negra.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originari de la conca mediterrània. Es conrea des de l'antiguitat.
- USOS** Com a arbre de cultiu. Del premsat del seu fruit se n'extreu l'oli d'oliva, apreciat a tot el món. Es coneixen prop de 200 varietats d'olivera.

9 m
ALÇÀRIA
70 anys
EDAT
ESTIMADA

Saps què?

Diverses grans oliveres de la península Ibèrica i d'altres zones de la conca del Mediterrani es coneixen popularment com *oliveres mil·lenàries*. D'algunes d'aquestes oliveres s'ha fet una estimació de la seva edat, entre 2000 i 2500 anys.

Savina turífera

Juniperus thurifera

Castellà: sabina albar
Anglès: Spanish juniper
Família: cupressàcies

Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors: zoocòria (ocells).

Autòcton Perenne Fulla simple

8 m
ALÇÀRIA
70 anys
EDAT
ESTIMADA

Saps què?

L'any 2007 es va descobrir la seva existència a Catalunya, gràcies al biòleg Pere Aymerich, que en va trobar diferents poblacions a la Vall Ferrera (Pallars Sobirà), les més importants dels Pirineus.

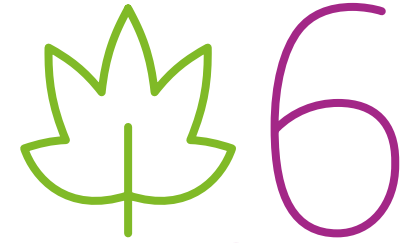

- PORT** La capçada és piramidal ja que les branques creixen horitzontalment i pot arribar als 20 m d'alçada. Els exemplars masculins tenen una capçada més densa que els femenins.
- ESCORÇA** De coloració grisenca, clivellada longitudinalment i es desprèn a tires.
- FULLES** En forma d'esquama, oposades, s'alternen en forma de creu. Les dels exemplars joves són lineals i agudes.
- FLORACIÓ** Planta dioica. Els exemplars masculins tenen cons de color groc i els femenins blau negrós i pruinós.
- FRUIT** El mateix any de la pol·linització, a la tardor, les esquames dels cons es tornen carneses i es forma un fals fruit anomenat gâbul. Maduren a la tardor del segon any. Són de color verd al començament i blau fosc al final. Contenen de 2 a 4 llavors.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originari de la Mediterrània occidental, s'estén des de l'Atlas del Marroc fins a les valls interiors dels Alps i Còrsega.
- USOS** Degut a què la fusta és compacta i de gra fi és molt preuada en ebenisteria.

Ginkgo

Ginkgo biloba

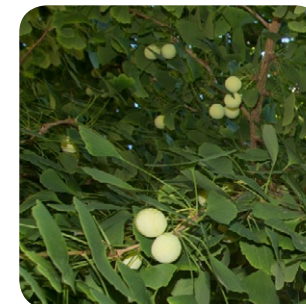
Castellà: ginkgo
Anglès: Ginkgo tree, maidenhair tree
Família: ginkgoàcies
Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors: endozoocòria (ingestió d'animals)

Exòtic Caduca Fulla simple

25 anys
18 m
PEU MASCULÍ
70 anys
12,5 m
PEU FEMENÍ

- PORT** Caducifoli, amb el tronc erecte i ramificat de fins a 35 m. El peu femení té un port més rabassut i atapeït que el masculí.
- ESCORÇA** De color marró clar o fosc amb clivelles reticulars i rugoses. Les branques creixen en angles quasi rectes i són relativament llises.
- FULLES** Les fulles, amb pecíol llarg, alternes i amb forma de ventall tenen nervis agrupats de dos en dos. Són de color verd clar i es tornen grogues a la tardor.
- FLORACIÓ** A la primavera. Planta dioica. Fulles i inflorescències sobre branquetes molt curtes. Les flors masculines són grogues i pengen agrupades en aments. Les femenines tenen uns peduncles llargs i es troben en grups de dos o tres. La planta no floreix fins als 30 anys d'edat.
- FRUIT** És una llavor nua, amb una coberta externa tova i un pinyol intern més dur. Quan madura recorda una petita pruna de color groc.
- ORIGEN I HÀBITAT** El gènere *Ginkgo* es coneix des del Juràssic (180 milions d'anys). Avui només es te constància de la seva presència en estat silvestre a la Xina.
- USOS** Es fa servir com a arbre ornamental i com a arbre viari ja que és molt resistent a la contaminació urbana.

Saps què?

L'exemplar marcat a l'itinerari és un mascle, tot i que al Jardí Botànic Històric existeixen dos exemplars mascles i un de femella. Els ginkgos s'han disseminat com a espècie ornamental per tot el món gràcies als exploradors europeus dels segles XVII i XVIII i als monestirs sintoistes i budistes que el cultiven des de fa mil·lennis, per les seves propietats i perquè se'l considera un arbre sagrat símbol d'esperança, vida i renovació.

Freixe americà

Fraxinus pennsylvanica

Castellà: fresno americano

Anglès: Green ash

Família: oleàcies

Pol·linització: anemòfila (vent)

Dispersió de les llavors: anemocòria (vent)

Exòtic

Caduca

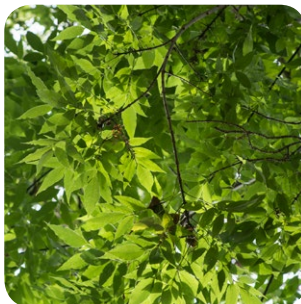
Fulla composta

Arbre catalogat d'interès local

L'exemplar del Jardí Botànic Històric va ser declarat Arbre d'Interès Local el 1994 per l'Ajuntament de Barcelona i es calcula que pot tenir prop de 100 anys. La Generalitat té previst declarar-lo Arbre Monumental. És un dels arbres més alts de Catalunya. Mesura 3,15 m de perímetre.

PORT	Té una capçada ovalada i densa. Pot arribar als 40 m d'alçada.
ESCORÇA	Està clivellada i és d'un color entre bru i vermellós. El tronc és dret.
FULLES	Composta per 5 o 9 folíols dentats aparellats excepte el de l'àpex. Són d'un color verd fosc lluent. Les gemmes, d'on creixen les fulles, són marronoses i piloses.
FLORACIÓ	Entre abril i maig. Planta dioica. Les flors no tenen pètals, són de color groc i a vegades vermell. Floreix formant aments pènduls abans que emergeixin les fulles.
FRUIT	Els fruits són sàmares estretes i llargues i que s'agrupen en forma de penjolls.
ORIGEN I HÀBITAT	Originari del centre i l'est dels Estats Units. Creix en boscos mixtos de fulla caduca i també en zones fluvials. Prefereix llocs humits.
USOS	Molt resistent a la contaminació. Als EUA es va popularitzar el seu ús com a arbre d'alineació als carrers en substitució dels oms afectats per la grafiosi. Avui es considera l'espècie responsable de la major part d'al·lèrgies pol·líniques als EUA. A molts països ha esdevingut una planta invasora.

Carpí

Carpinus betulus

Castellà: hojaranzo

Anglès: Hornbeam

Família: betulàcies

Pol·linització: anemòfila (vent)

Dispersió de les llavors: anemocòria (vent)

Autòcton

Caduca

Fulla simple

PORT	Arbre que arriba a mesurar 15-25 m d'alçada, rarament 30 m, amb un tronc erecte.
ESCORÇA	L'escorça és llisa, verdosa, grisenca, fins i tot als exemplars vells: s'assembla a la del faig, però té sovint costelles i està acanalada verticalment.
FULLES	Disposades de manera alterna, tenen marges doblement serrats, el revers amb nervis prominents s'assembla al de l'om, però les fulles no són tan asimètriques a la base.
FLORACIÓ	És una planta monoica. Tant les flors masculines com les femenines s'agrupen en aments. Les femenines tenen bràctees amb tres lòbuls, que protegeixen el fruit fins el moment de la dispersió, a la tardor.
FRUIT	Petita nou allargada, de 7 a 8 mm de longitud. Les llavors freqüentment no germinen fins a la primavera del segon any.
ORIGEN I HÀBITAT	Natiu de l'oest i centre d'Europa, s'estén fins a l'oest de Rússia i Ucraïna. Absent a Catalunya, és rar al nord de Navarra.
USOS	La fusta, blanca, densa, s'ha usat per a la fabricació de pasta de paper, peces de pianos, parquet, tacs de billar, etc. També se n'obté carbó vegetal. Molt emprada com a espècie ornamental i arbre viari.

Arbre catalogat d'interès local

Aquest exemplar va ser catalogat com a arbre d'interès local l'any 1994. Tot i que l'espècie no té una bona adaptació a les condicions climàtiques mediterrànies, cosa que el fa poc corrent, aquest exemplar gaudeix d'un microclima que li permet sobreviure.

Noguera alada de Rehder

Pterocarya x rehderiana

Castellà: nogal de Rehder | Pol·linització: anemòfila (vent)
Anglès: Rehder wingnut | Dispersió de les llavors: anemocòria (vent)
Família: juglandàcies

Exòtic Caduca Fulla composta

Freixe de fulla petita

Fraxinus angustifolia

Castellà: fresno de hoja estrecha | Pol·linització: anemòfila (vent)
Anglès: Narrow-leaved ash | Dispersió de les llavors: anemocòria (vent)
Família: oleàcies

Autòcton Caduca Fulla composta

32 m
ALÇÀRIA
100 anys
EDAT
ESTIMADA

Arbre catalogat d'interès local

Aquest exemplar ja creixia en aquest indret, quan a l'any 1930 el Dr. Font i Quer va iniciar la plantació del Jardí. És un dels arbres més grans de la ciutat. Es tracta d'una espècie exòtica, molt rara a la Xarxa de Parcs Metropolitans. Catalogat des del 2015, la Generalitat té previst declarar-lo arbre monumental.

PORT Arbre de grans dimensions, de fins a 30 m, i de port molt vigorós. És de creixement ràpid i acostuma a fer una capçada ampla a partir d'un tronc principal dret amb branques esteses.

ESCORÇA Solcada i de color marró vermellós.

FULLES De color verd fosc, broten entre abril i maig, fan de 20 a 45 cm de llargada i amb 11-15 folíols, amb el marge dentat.

FLORACIÓ A la primavera. Planta monoica, amb flors masculines i femenines sobre un mateix arbre, en llargs aments de color verd clar, molt decoratius.

FRUIT Són alats, formant raïms i resten a l'arbre durant l'hivern.

ORIGEN I HÀBITAT És una espècie híbrida resultat de creuar la noguera alada del Caucas (*Pterocarya fraxinifolia*) i la de la Xina (*Pterocarya stenoptera*). Són arbres nadius d'Àsia, però fins a mitjans del pleistocè formaven part de la vegetació del nord-oest del Mediterrani, incloent els Països Catalans. Al País Basc ha esdevingut una planta invasora dels cursos fluvials i dels indrets més humits.

USOS Aquests arbres es consideren ornamentals i es planten ocasionalment en parcs i grans jardins. La fusta és de gran qualitat similar a la del noguer però ni tan densa ni tan forta.

PORT Capçada ovalada, poc densa, amb tendència a tornar-se esfèrica. Normalment no supera els 20 m d'alçada.

ESCORÇA Tronc de 2,5 m de perímetre, recte amb l'escorça brunenca que es clivella amb l'edat.

FULLES Són dentades i tenen de 5 a 9 folíols aparellats, excepte l'últim. Són de color verd lluent. Les gemmes, d'on neixen les fulles, són primes i de color marró fosc.

FLORACIÓ Al començament de la primavera. Les flors generalment són monoiques. Tenen un color brunenc i formen ramells pènduls que apareixen abans que les fulles.

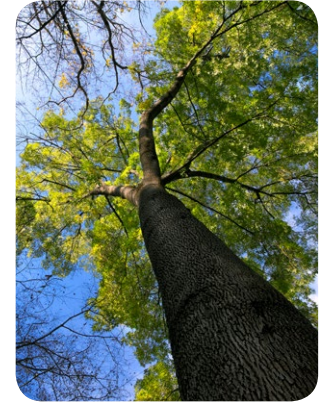
FRUIT Sàmeres estretes i llargues que s'agrupen formant penjolls. Madura a finals de la tardor.

ORIGEN I HÀBITAT És originari del sud d'Europa i nord d'Àfrica. Viu en boscos de ribera o bé amb altres caducifolis. Prefereix terrenys frescals i vegeta a les terres baixes, fins als 1000 m d'altitud.

USOS És apreciat com a arbre ornamental. La seva fusta és de bona qualitat i flexible. Es fa servir per fer esquís i raquetes. Té aplicacions medicinals.

29 m
ALÇÀRIA
90 anys
EDAT
ESTIMADA

Arbre catalogat d'interès local

Catalogat des del 2015, és un dels arbres més alts del Jardí amb una alçada de 29 m. La Generalitat té previst declarar-lo Arbre Monumental.

Fals plàtan

Acer pseudoplatanus

Castellà: falso plàtano

Anglès: Sycamore

Família: aceràcies

Pol·linitzadors: entomòfil (insectes)

Dispersió de les llavors: anemocòria (vent)

Autòcton

Caduca

Fulla simple

30 m
ALÇÀRIA

90 anys
EDAT
ESTIMADA

Arbre catalogat d'interès local

Al Jardí Botànic Històric hi ha un exemplar amb una alçada excepcional.

Aquest exemplar és inclòs al catàleg d'arbres d'interès local de l'Ajuntament de Barcelona des de l'any 2015 i la Generalitat té previst declarar-lo Arbre Monumental. Les fulles es fan servir a Astúries per embolcallar el formatge de Cabrales.

PORT Arbre esvelt, de tronc dret, amb capçada arrodonida i densa. Pot superar els 30 m d'alçada.

ESCORÇA És de color gris i llisa però es va clivellant amb l'edat i es desprèn en esquames.

FULLES Són grans, semblants a les del plàtan, però més dentades i els lòbuls més tancats.

FLORACIÓ Les flors són hermafrodites, contenen els dos sexes, però funcionen com monoiques, només un és funcional. Són de color verdós o groc. Formen raïms pènduls que apareixen a la meitat de la primavera.

FRUIT Apareix a finals d'estiu, formant dues sàmares unides, amb les ales obertes, gairebé en angle recte. La llavor madura entre octubre i novembre.

ORIGEN I HÀBITAT És originari d'Europa i sud-oest d'Àsia. A Catalunya és poc freqüent però es troba a les obagues de les muntanyes, entre 800 i 1500 m d'altitud.

USOS És una espècie de gran interès forestal a causa de la bona qualitat de la seva fusta. Molt útil en ebenisteria, en la fabricació de petits objectes i estris de cuina. Té utilitat ornamental.

Teix

Taxus baccata

Castellà: tejo

Anglès: Common yew

Família: taxàcies

Pol·linització: anemòfila (vent)

Dispersió de les llavors: zoocòria (ocells)

Exòtic

Caduca

Fulla simple

4 m
ALÇÀRIA

70 anys
EDAT
ESTIMADA

PORT Arbre de 7 a 10 m, però que pot arribar fins als 18 m. Molt resistent a la fractura per caiguda de pedres. El seu port natural és molt variable.

ESCORÇA S'exfolia en fines làmines allargades, longitudinals al tronc.

FULLES Fulles linears, aplanades, agudes, d'1,5 a 3 mm. Són esparses, però es disposen en dos rengles oposats a cada banda de la tija i la seva base és decurrent. De color verd fosc a l'anvers i una mica més clar pel revers.

FLORACIÓ Les flors es pol·linitzen a la primavera. Plantes dioiques. Els exemplars masculins tenen les flors agrupades en cons globosos i groguencs. Els peus femenins tenen les flors solitàries a l'extrem de les branques.

FRUIT La llavor nua està quasi completament envoltada per una coberta carnosa vermella anomenada aril que és l'única part del teix que no és metzinosa.

ORIGEN I HÀBITAT Es distribueix per tota Europa, el sud-oest d'Àsia i les muntanyes del nord d'Àfrica.

USOS Fusta molt resistent, duradora i flexible. S'utilitza per fabricar instruments musicals, eines de treball i, en el passat, armes com llances i arcs.

Saps què?

Entre les nombroses substàncies químiques del teix se'n va descobrir una als anys setanta amb propietats antitumorals que va portar la tala de molts individus fins que es va sintetitzar artificialment. És una espècie estrictament protegida a Catalunya.

Margalló

Chamaerops humilis

Castellà: palmito
Anglès: Mediterranean fan palm
Família: arecàcies
Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors: endozoocòria (ingestió de mamífers)

Autòcton Perenne Fulla composta

3 m
ALÇÀRIA
80 anys
EDAT
ESTIMADA

Saps què?

El margalló i la datilera de Creta (*Phoenix theophrasti*) són les dues úniques palmeres autòctones d'Europa. El margalló és molt resistent a les perturbacions i té facilitat per rebrotar després d'un foc. És una espècie protegida.

- PORT** Palmera de tronc curt i gruixut, que a la natura pot assolir 6 m d'alçària.
- ESCORÇA** Coberta de fibres blanques o grises corresponents a les restes de les fulles d'anys anteriors.
- FULLES** De color verd o verd grisós, tenen forma de ventall. Les fulles estan subjectades per un gran pecíol, de 30 a 50 cm, amb el marge proveït de llargs agullons.
- FLORACIÓ** Entre el març i el maig. Les flors són petites i de color groguenc, s'agrupen en una estructura en forma d'espiga múltiple, amb un eix gruixut i carnós.
- FRUIT** Dàtils carnosos d'1 a 4 cm, de color groc, vermell fosc quan maduren.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originari del Mediterrani occidental. Viu en llocs oberts i secs, als roquissars i vessants de muntanya, sempre a prop del litoral.
- USOS** Molt preuada com a espècie ornamental. Les fulles han estat emprades per fer escambres, barrets, raspalls i corderes. Fou molt popular com a matèria primera de fibres per a l'artesanía popular així com per la medul·la de les gemmes que és comestible.

Efedra

Ephedra altissima

Castellà: belcho, efedra
Anglès: High-climbing jointfir
Família: efedràcies
Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors: endozoocòria (ingestió d'ocells)

Exòtic Perenne Fulla simple

20 m
ALÇÀRIA
90 anys
EDAT
ESTIMADA

- PORT** Liana arbustiva sempre verda que pertany a un gènere molt primitiu de gimnospermes (plantes amb les llavors nues).
- ESCORÇA** De color verd a les tiges joves, es torna marró fosc amb l'edat.
- FULLES** Petites i esquamoses, oposades o en verticils de 3-4, aplicades a les tiges joves que són fotosintetitzadores (de color verd).
- FLORACIÓ** De març a abril. Espècie dioica. Els peus masculins tenen les flors agrupades en petits raïms de color groc que s'agrupen. Els femenins tenen les flors agrupades en conjunts de dos o tres, o solitàries.
- FRUIT** La llavor nua està parcialment protegida per dues bràctees (estructures de protecció) carnoses de color blanc o vermell.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originària del nord d'Àfrica i sud-est d'Europa, és una liana molt resistent a la calor i a la manca d'aigua. Creix bé en sòls sorrencs o pedregosos i assolellats.
- USOS** De moltes plantes d'aquest gènere s'obté efedrina i altres substàncies d'interès medicinal. Utilitzada com a ornamental.

Saps què?

L'exemplar del Jardí Botànic Històric és masculí. Com que no té una tija prou forta per aguantar el seu propi pes, s'enfila pel tronc dels arbres per buscar la llum, fins que entre tots dos pesen tant que l'hoste es trenca i s'obre una gran clariana de llum. En aquesta clariana, la liana prospera i cerca un nou arbre on trobar suport. Des que als anys trenta el Dr. Pius Font i Quer la va plantar al Jardí, ha fet caure ja tres grans pins.

Faig

Fagus sylvatica

Castellà: haya
Anglès: European beech,
common beech
Família: fagàcies

Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors: gravetat
i endozoocòria (ingestió d'ocells i
petits mamífers)

Autòcton

Caduca

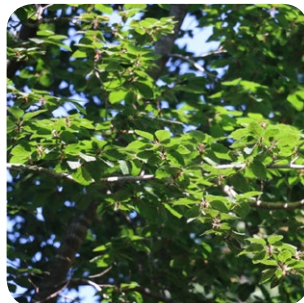
Fulla simple

Saps què?

L'exemplar del Jardí Botànic Històric va créixer molt a poc a poc durant molts anys fins que la caiguda d'un gran pi que tenia al costat li va permetre tenir la llum necessària per créixer regularment.

12 m
ALÇÀRIA
50 anys
EDAT
ESTIMADA

PORT	Tronc recte i cilíndric. Arbre de fulla caduca de fins a 30 m d'alçada.
ESCORÇA	Llisa i d'un gris blanquinós.
FULLES	Són ovades i agudes. Al seu marge té pèls fins i sedosos que ajuden a condensar la boira dels indrets on viuen que degota per l'extrem de les fulles, aportant així humitat addicional a les arrels. A la tardor es tornen de color daurat vermellós.
FLORACIÓ	Entre març i maig. Planta monoica. Les flors masculines estan reunides en una inflorescència globular pèndula i les femenines, de dues en dues, envoltades d'un involucre (embolcall).
FRUIT	Cada flor dona 2 o 3 fruits, les fages, d'un bru lluent, dins un embolcall rígid, feblement espinós. La llavor és comestible, amb un embrió greixós i ric en hidrats de carboni.
ORIGEN I HÀBITAT	Originari d'Europa on forma extensos boscos en indrets montans. A la península Ibèrica la seva població més meridional es troba als Ports de Tortosa. Creix en terrenys no gaire compactes de clima humit i boires freqüents.
USOS	La fusta del faig és apreciada en fusteria, torneria, ebanisteria i construcció.

Òstria

Ostrya carpinifolia

Castellà: carpe negro, falso carpe.
Anglès: European hop-hornbeam
Família: betulàcies
Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors: anemocòria (vent)

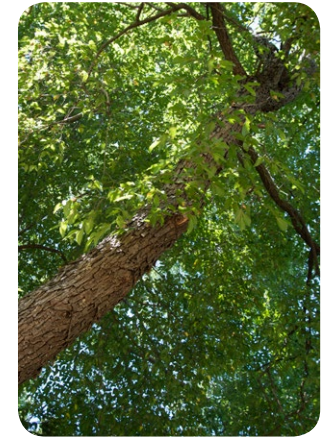
Exòtic

Caduca

Fulla simple

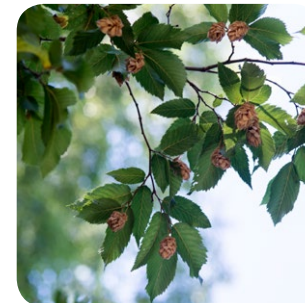
PORT	L'òstria és un arbre de mida mitjana i de capçada arrodonida que pot arribar als 20 m d'alçada.
ESCORÇA	De color gris, clivelles amb l'edat. Els branquillons són d'un color marró fosc i pilosos.
FULLES	Les fulles són ovalades, acuminades (acabades en punta) i arrodonides a la base. Marge doblement dentat, amb dents molt agudes. L'anvers és d'un verd fosc, mentre que el revers és d'un verd més pàl·lid, esparsament pilós.
FLORACIÓ	A la primavera. Les flors, d'un sol sexe, es troben a un mateix exemplar. S'agrupen en aments.
FRUIT	Formen raïms pènduls de 5 cm de longitud, primer de color verd pàl·lid, per passar després a groc, i resten a l'arbre fins a la tardor, quan es tornen de color marró.
ORIGEN I HÀBITAT	Sud-est d'Europa i Àsia Menor. Acostuma a trobar-se sobre sòls calcaris però, en general, és molt poc exigent quant a la natura dels sòls.
USOS	És un bon arbre d'ombra i es fa servir en jardineria, però no li agrada viure enmig de la gespa. La seva fusta és dura i resistent amb diverses aplicacions; produeix un excel·lent carbó vegetal.

Saps què?

El seu nom llatí deriva de la paraula grega *ostrua* que significa «com un os», fent referència a la duresa i resistència de la seva fusta, coneguda en alguns indrets com «fusta de ferro».

14 m
ALÇÀRIA
90 anys
EDAT
ESTIMADA

Alzina

Quercus ilex

Castellà: encina, carrasca
Anglès: Home oak,
evergreen oak
Família: fagàcies

Pol·linització: anemòfila (vent)
Dispersió de les llavors:
zoocòria (ocells i rosegadors)

Autòcton

Perenne

Fulla simple

Cedre de l'Atlas

Cedrus atlantica

Castellà: cedro del Atlas
Anglès: Atlas cedar
Família: pinàcies

Pol·linització: anemòfils (vent)
Dispersió de les llavors:
anemocòria (vent)

Exòtic

Perenne

Fulla simple

13 m
ALÇÀRIA
90 anys
EDAT
ESTIMADA

Saps què?

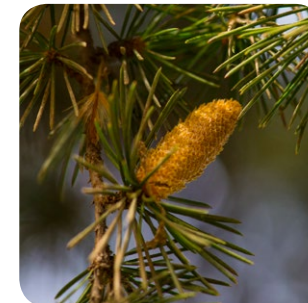
Es reconeixen dues subespècies, la subsp. *ilex*, pròpia de l'àrea europea i del nostre litoral i la subsp. *ballota*, més estesa per l'interior peninsular.

- PORT** Arbre corpulent que pot arribar a 27 metres d'alçada. Té una capçada densa i ampla.
- ESCORÇA** Dura, de color bru o grisós, molt clivellada.
- FULLES** Dures i de forma variable, ovalades o el·líptiques, de color verd fosc a l'anvers amb el revers pelut i blanquinós. Tenen el marge llis o proveït de petites dents espinoses.
- FLORACIÓ** D'abril a maig. Les flors masculines, de color groc, es troben agrupades en aments. Les flors femenines, verdoses, poc vistoses, apareixen al mateix arbre de forma aïllada.
- FRUIT** Les glans maduren a la tardor, quan mostren un color marró fosc. Tenen forma ovalada i estan recobertes a la base per un caputxó dur i escamós.
- ORIGEN I HÀBITAT** Distribuïda per tota la conca mediterrània, ocupa bona part de la península Ibèrica i les Illes Balears, on és una de les espècies forestals més comunes.
- USOS** La fusta és de bona qualitat, dura i resistent. La llenya és valuosa i durant molt de temps se n'ha obtingut carbó vegetal. Les glans constitueixen la principal riquesa de l'alzinar en àrees on es fan servir en l'alimentació del bestiar porcí de raça ibèrica.

- PORT** Arbre robust, que pot superar els 45 metres d'alçada, amb port cònic o piramidal. Les seves branques pèndules estan disposades en pisos.
- ESCORÇA** Escorça cendrosa i llisa que amb l'edat es va clivellant i ennegrint.
- FULLES** Aciculars, agrupades en branques laterals molt curtes, formant fascicles, de color verd fosc o blavós.
- FLORACIÓ** Els cons es formen a la tardor i la pol·linització es produeix a la primavera. Flors diminutes, les masculines s'agrupen en aments erectes. Les femenines són de color verd pàl·lid amb tonalitats purpúries.
- FRUIT** Pinyes erectes, en forma de barril, amb l'àpex pla, que necessiten dos anys per madurar, es desfan en escates i alliberen els pinyons alats.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originari de les muntanyes de l'Atlas (Marroc i Algèria). Forma boscos a les muntanyes entre 1.370 a 2.200 m.
- USOS** Espècie ornamental comuna en jardineria. La seva fusta és força preuada i característica per la seva olor.

18 m
ALÇÀRIA
90 anys
EDAT
ESTIMADA

Saps què?

Hi ha dues altres espècies de cedres comuns als parcs, una ve de l'Himàlaia (*Cedrus deodara*) i l'altre és el famós cedre del Líban (*Cedrus libani*).

Boix

Buxus sempervirens

Castellà: boj

Anglès: Common box

Família: buxàcies

Pol·linitzadors: anemòfila (vent)

Dispersió de les llavors: entomòfila (formigues)

Autòcton

Perenne

Fulla simple

Saps què?

En jardineria es pot fer servir com a tanca vegetal, es retallen les plantes i se'ls donen diverses formes geomètriques en l'anomenada art topiària.

- PORT** És un arbust o arbre que pot arribar als 12 m d'altura.
- ESCORÇA** Tija molt ramificada amb una escorça llisa de color gris i fusta molt dura, groc pàl·lid.
- FULLES** Fulles d'1,5 a 3 cm de longitud, oposades, curtament peciolades, coriàcies i lluent a l'anvers, a l'hivern poden tornar-se vermelloses.
- FLORACIÓ** De març a abril. Cada flor femenina està envoltada d'unes quantes flors masculines que són sèssils i amb quatre estams.
- FRUIT** De maig a juny. Fruits en càpsula ovoide trilocular, amb 6 llavors negres i brillants, acabades en 2-4 apèndixs superiors.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originari de l'oest i sud d'Europa, nord-oest d'Àfrica, i sud-oest d'Àsia. Viu dels 100 als 3.300 metres d'altitud. Es troba a Catalunya i el País Valencià, però no a les Balears.
- USOS** La seva fusta és apreciada per a la construcció d'eines. És una planta metzinosa que s'expandeix actualment als Pirineus a mesura que s'abandonen les pastures.

4 m
ALÇÀRIA
80 anys
EDAT
ESTIMADA

Caquier bord

Diospyros lotus

Castellà: caqui silvestre,

palosanto, lodoñero.

Anglès: Date-plum

Família: ebenàcies

Pol·linitzadors: entomòfil (insectes)

Dispersió de les llavors: endozoo-

còria (ingestió d'animals)

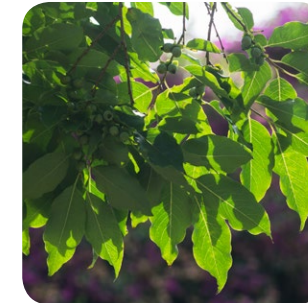
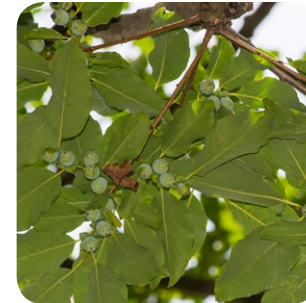
Exòtic

Perenne

Fulla simple

- PORT** Arbre caducifoli que pot arribar als 30 m d'alçada.
- ESCORÇA** De color gris que cau quan envelleix.
- FULLES** Brillants, coriàcies, d'entre 5 i 15 cm de llarg i uns 6 cm d'ample.
- FLORACIÓ** Entre juny i juliol. Les flors són petites i de color verd.
- FRUIT** Del mateix gènere que els caquis fa uns fruits de forma semblant però molt més petits. Els fruits són baies carneses, grogues, d'1-2 cm de diàmetre, comestibles.
- ORIGEN I HÀBITAT** És originari del sud-oest subtropical d'Àsia i del sud-est d'Europa. No és gaire exigent en la qualitat del sòl.
- USOS** Els fruits són comestibles. Contenen grans quantitats de sucres, àcid màlic i vitamines. Per evitar el tast aspre de la pell cal deixar-los pansir pel fred o menjar-los secs.

12 m
ALÇÀRIA
28 anys
EDAT
ESTIMADA

Saps què?

Era molt conegut entre els antics grecs i rebia el nom de fruit dels déus és a dir *Dios pyros* (literalment: «el blat de Zeus»). Aquesta espècie és una candidata per ser «l'arbre del lotus» que es menciona en l'*Odissea*: com que el seu fruit era tan deliciós tots aquells que el menjaven oblidaven tornar a casa.

Camforer

Cynamomum camphora

Castellà: alcanfor

Anglès: Canphor

Família: Lauràcies

Pol·linització: entomòfila (insectes)

Dispersió de les llavors: endozoocòria (ingestió dels ocells)

Exòtic

Perenne

Fulla simple

15 m
ALÇÀRIA
84 anys
EDAT
ESTIMADA

Arbre catalogat
d'interès local

Aquest exemplar, catalogat l'any 1993, d'una bellesa i dimensions notables, està ramificat des de la base. Té una volta de canó a 1,3 m de 3,30 m i una capçada de 13 m de diàmetre. Exemplar únic als jardins de la ciutat, pel seu gran port i desenvolupament.

- PORT** És un arbre de creixement ràpid que pot viure molts anys. Els exemplars més vells que es coneixen passen dels mil anys, arriben a fer més de 40 m d'alçada i un perímetre de més de 3 m.
- ESCORÇA** De color grisós, molt rugosa i clivellada verticalment, amb branques recobertes de moltes escames.
- FULLES** Les fulles es disposen de forma alterna. Són coriàcies, d'un color verd clar. En trencar-les, es percep fàcilment l'olor de la càmfora.
- FLORACIÓ** Floreixen entre abril i juny. La inflorescència està formada per petits raïms de flors de color groc.
- FRUIT** El fruit és una drupa negra d'uns 7-8 mm de diàmetre amb una sola llavor.
- ORIGEN I HÀBITAT** Originari del sud-est asiàtic. Prefereix sòls fèrtils, ben drenats, frescos i arenosos. Pot viure en sòls àcids o neutres.
- USOS** Se n'obté la càmfora, de nombroses aplicacions medicinals: contra les irritacions de la pell (es troba en pomades i en el talc), descongèstiu nasal, etc. També és un fort repel·lent d'insectes i fins i tot s'utilitza en pirotècnia. És de la família del lloret i del mateix gènere que la canyella.

Palmera de ventall de Califòrnia

Washingtonia filifera

Castellà: palmera de Califòrnia

Anglès: California fan palm

Família: arecàcies

Pol·linització: entomòfila (insectes)

Dispersió de les llavors: zoocòria (ocells)

Exòtic

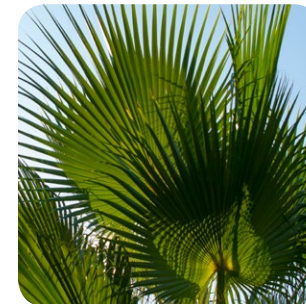
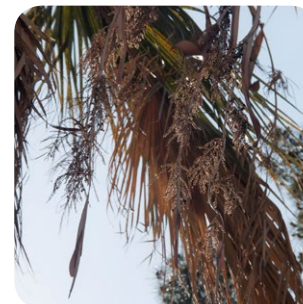
Perenne

Fulla composta

4 m
ALÇÀRIA
50 anys
EDAT
ESTIMADA

- PORT** Palmera que pot arribar als 25 m d'alçada, d'un sol tronc amb petites marques de clivelles rugoses o parcialment cobert per restes foliars.
- ESCORÇA** És de color marró vermellós clar i llisa.
- FULLES** Estan formades per folíols lineals que es disposen en forma de ventall. Són fulles palmades, de color gris verdós amb filets com de cotó. La base és marró fosc i brillant.
- FLORACIÓ** Durant la primavera. Flors blanques o grogues, en tiges que broten entre les fulles.
- FRUIT** Són carnosos i de color negre amb forma esfèrica. Fa fins 12,5 cm d'ample, amb petites llavors de color vermell brillant.
- ORIGEN I HÀBITAT** És originari de les àrees subdesèrtiques de Califòrnia i del nord-oest de Mèxic. Li calen estius calorosos però a l'hivern té una relativa resistència al fred, ja que pot suportar glaçades de curta durada. Es conrea en països de clima temperat. A la península Ibèrica prospera a totes les façanes litorals.
- USOS** Com a palmera ornamental en jardins i carrers de ciutats amb les condicions climàtiques adequades per al seu creixement.

Saps què?

Es coneix com «palmera amb faldilla» perquè les fulles velles penjen del tronc com una faldilla. El nom científic d'aquesta palmera, *Washingtonia filifera* deriva del nom del gènere *Washingtonia*, donat en honor a George Washington (1732-1799), primer president dels Estats Units d'Amèrica.

Sisal

Agave sisalana

Castellà: sisal

Anglès: Sisal

Família: agavàcies

Pol·linitzadors: entomòfil (vent)

Dispersió de les llavors: planta estèril

Exòtic

Perenne

Fulla simple

Saps què?

Es calcula que cada planta desenvolupa, en 7-10 anys de vida útil, entre 200 i 300 fulles i que de cadascuna se n'extreuen unes 1000 fibres. El productor més important del món és el Brasil.

PORT	És una planta suculenta que forma una roseta arran de terra o sobre una tija curta.
ESCORÇA	Desenvolupa una tija verdosa amb les restes de fulles antigues. És recta i sense ramificacions.
FULLES	Fulles allargades com la d'un sabre d'un color verd blavós amb fines espines al marge que desapareixen amb l'edat. A l'àpex roman una espina llarga i dura de color marró.
FLORACIÓ	Només floreix una vegada a la seva vida. Desenvolupa una tija floral ramificada que pot assolir uns 6 m d'altura. Les flors, hermafrodites, són de color groc verdós.
FRUIT	Les llavors no acostumen a desenvolupar-se i la majoria de les plantes són estèrils. Es multiplica gràcies a les plàntules que es formen a les tiges florals o bé en la base de la planta mare.
ORIGEN I HÀBITAT	És originari de la península del Yucatán a Mèxic. El seu nom prové d'una vila portuària anomenada Sisal. Actualment es cultiva als tròpics. En estat natural viu en zones més aviat àrides i és poc resistent al fred.
USOS	De les seves fulles s'extreuen les fibres que serveixen per fabricar cordes, teixits i estores entre altres aplicacions.

2 m
ALÇÀRIA
12 anys
EDAT
ESTIMADA

Hort ecològic

ESPAI D'INTERÈS BOTÀNIC

Història

Octubre del 2003, reobertura al públic del Jardí Botànic Històric: es decideix de reorientar les plantacions del Sot de la Masia amb les plantes útils a l'home com a eix central.

Any 2008: transformació d'una àrea de gespa del Sot de la Masia en un hort ecològic. Hi col·labora l'Associació d'Amics del Jardí Botànic de Barcelona.

Objectius

- La conservació de la biodiversitat hortícola mitjançant tècniques d'agricultura ecològica i la divulgació de les mateixes.
- L'obtenció de llavors fèrtils, de verdures, hortalisses i espècies per a condiments d'arreu del món que permetin als nous hortolans familiaritzar-se amb plantes molt emprades en d'altres cultures.
- Posar èmfasi en la relació de l'home i les plantes i en la nostra dependència quotidiana d'algunes espècies domesticades des del neolític.

Descripció

Hort de demostració on es cultiven races hortícoles tradicionals tant del país —enciams, cols, espinacs, pebrots, pèsols, etc.—, com exòtiques —ocra, espinac malabar, etc. Totes elles es deixen espigar per tal de poder recollir les llavors.

L'espai d'etnobotànica, creat a partir d'un camp de treball d'estiu, posa de manifest l'aprofitament de les plantes per diferents cultures. Parterres amb col·leccions de plantes per a ús medicinal, culinari, industrial, aromàtiques, etc. S'hi cultiven espècies com cítrics, ginkgo, caquier bord, morera de paper, codonyer, etc.

Activitats

Distribució de llavors

Activitats educatives, cursets i conferències.

Hotel d'abelles i vespes solitàries

ESPAI D'INTERÈS BOTÀNIC

25

Història

Any 2014: construcció de l'hotel d'insectes, en col·laboració amb el CREA (Centre de Recerca i Estudis Avançats Forestals), una estructura dissenyada per oferir espais de nidificació i reproducció per a insectes.

Objectiu

Acollir una àmplia diversitat d'espècies pol·linitzadores necessàries per al Jardí Botànic Històric on es cultiven espècies d'arreu del món. Els insectes com les abelles ajuden a la transferència de pol·len als òrgans femenins de més del 80% de les plantes silvestres i cultivades.

Insectes habitants

Principalment per a les abelles i vespes solitàries. També hi trobarem altres hostes (milpeus, centpeus, aranyes, àcars, escarabats, etc.) que aprofiten els racons, l'aliment i la presència de les abelles per compartir l'estança.

Descripció

Estructura dissenyada amb diferents materials perquè diferents espècies d'insectes construïssin nius on pondre ous, dipositar l'aliment i criar les seves larves.

Materials emprats: fustes, tiges, medul·la, pedres, terra, fang..., serveixen perquè les diferents espècies trobin forats adequats per fer un cau on pondre els ous.

En època de nidificació (primavera, estiu) es poden observar abelles que entren al niu. Quan la cel·la té prou menjar, l'abella pon un ou i construeix una altra cel·la. Cada espècie tapa el niu amb materials diferents (fang, fulles, resina, etc.).

Jardí sensorial

ESPAI D'INTERÈS BOTÀNIC

26

Història

Any 2012: construcció del jardí sensorial amb la participació de voluntaris i participants en un camp de treball d'estiu organitzat pels Amics del Jardí Botànic de Barcelona

Any 2016: reforma total, construcció de noves taules, suports i etiquetes.

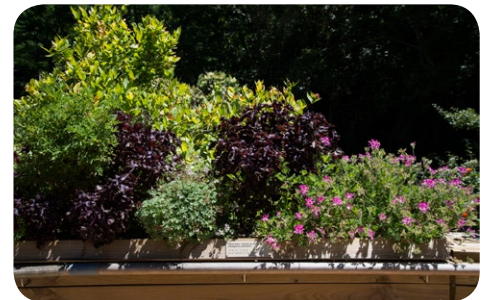
Objectiu

Poder gaudir d'algunes plantes amb altres sentits diferents, a més de la vista, especialment el tacte i l'olfacte.

Descripció

Taules de conreu amb plantes que es puguin diferenciar en tocar-les o que tinguin olors agradables que es puguin identificar. Això permet d'apropar l'experiència del Jardí i descobrir les diferents espècies amb els sentits per part de persones que, per les seves circumstàncies personals, no ho poden fer d'una altra manera, com per totes aquelles amb ganes d'aprendre i gaudir amb tots els sentits.

Per tal de facilitar la informació sobre les plantes cultivades a persones amb limitacions visuals es van retolar les etiquetes de les plantes en llenguatge Braille.

GLOSSARI

AMENT: inflorescència densa, formada per flors unisexuals amb aspecte d'espiga, sovint pèndula.

ANEMOFÍLIA: pol·linització realitzada per l'aire.

ANEMOCÒRIA: dispersió de les llavors pel vent.

ANVERS: cara superior de la fulla.

ÀPEX: extrem superior d'un òrgan.

ARBRE CATALOGAT D'INTERÈS LOCAL: exemplar protegit per les ordenances municipals.

BIPINNADA: dues vegades pinnada.

CORIACI: de consistència semblant al cuir.

DECURRENT: dit de la fulla sèssil (sense pecíol) el limbe de la qual es prolonga cap avall sobre la branca o tija en què està inserida, fent una ala o cresta al llarg d'aquesta.

DIOIC: flors de sexes distints en plantes diferents.

ENDOZOOCÒRIA: dispersió per animals que es mengen els fruits o les seves parts i s'empassen les llavors, com per exemple les maduixes o els tomàquets.

ENTOMÒFILA: dit de la planta pol·linitzada per insectes.

ESQUAMA: qualsevol òrgan o parts d'aquest, de forma i consistència semblant a les escates dels peixos.

FOLIÓL: Els folíols són les divisions independents de les fulles compostes.

FULLA CADUCA: fulla que viu menys d'un any.

FULLA PERENNE: fulla que viu més d'un any.

FULLA SIMPLE: fulla formada per una sola làmina.

FULLES ALTERNES: surten cadascuna d'un nus i cada vegada a un i altre costat de la tija.

FULLES COMPOSTES: fulles formades per més d'un folíol.

GEMMA: òrgan, protegit per esquames o nu, que conté els meristemes, situats a l'axil·la (punt en què s'inserta a la tija) de les fulles o a d'altres parts de la planta.

HERMAFRODITA: flor que conté els dos sexes.

HÍBRID: planta resultant de l'encreuament entre dues o més plantes genèticament pròximes.

INFLORESCÈNCIA: conjunt de flors disposades de forma ordenada i característica.

INVASOR: organisme exòtic que s'escampa substituint organismes autòctons.

LIMBE: part laminar de la fulla.

MERISTEMES: teixits embrionaris que creixen fins formar totes les parts diferenciades d'una planta.

MONOIC: amb les flors masculines i femenines sobre la mateixa planta.

NATURALITZAT: escapat de conreu que es reproduïx de manera autònoma.

OVALADA: fulla de forma més o menys el·líptica.

PALMATISECTA: fulla dividida de manera radial, com els dits d'una mà estesa, en segments que quasi arriben al raquis.

PECÍOL: peu o cua que sosté el limbe de la fulla o d'un folíol i permet que aquesta es pugui inserir.

PEDUNCLE: peu o peus que sostenen un o diversos fruits o flors.

PINNADA: fulla composta que té folíols a cada costat del raquis.

PLÀNTULA: petita planta, en estat inicial de creixement.

POM: ram petit de flors.

PRUÍNÓS: cobert d'un revestiment cendrós.

RAQUIS: eix de la fulla composta.

REVERS: cara inferior de la fulla.

SÀMARA: fruit sec d'una sola llavor i proveït d'una extensió membranosa que facilita la dispersió.

SEMIPERENNE: amb fulles que no s'acaben de desprendre a l'hivern, també anomenats persistents.

ZOOCÒRIA: dispersat per animals.

Prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta publicació sense el consentiment per escrit dels editors.

Edició i coordinació

AMB

Amb la col·laboració del

Jardí Botànic de Barcelona (MCNB) i els Amics del Jardí Botànic de Barcelona

jardí botànic
Parc de Montjuïc
**museu de ciències
naturals de Barcelona**

 **Associació d'Amics
del Jardí Botànic**

Redacció dels textos i fitxes dels arbres

Enric Orús, Lourdes Roca, David Bertran, Jaume Pàmies, Josep M. Montserrat i Montserrat Main

Fotografies

Rafael Lopez Monné: p. 2

Arxiu Nacional de Catalunya. Fons

Brangulí: p. 5

Fotografies de vegetació

Ferran Taberner, Camaleófoto, excepte:

Arxiu AMB (fitxa 4, inf. dr.), Ferran

Aguilar (fitxa 17, inf. centre i dr.; fitxa

22, inf. centre), Ernest Costa (fitxa 2,

inf. esq. i centre; fitxa 7, inf. dr.), Juliana

Do Santos, Camaleófoto (fitxa 3, inf. dr.;

fitxa 5, inf. esq.; fitxa 8, inf. dr.; fitxa 18,

inf. centre i dr.; fitxa 20, sup.; fitxa 21,

inf. esq.; fitxa 22, inf. dr.; fitxa 24, inf.

esq.; fitxa 25), Rafael López Monné (fitxa

10, sup. dr.), Enric Orús (fitxa 5, inf. dr.;

fitxa 8, inf. centre; fitxa 10, inf. esq. i dr.;

fitxa 11, inf. esq. i dr.; fitxa 12, inf. dr.;

fitxa 15, inf. esq. i dr.; fitxa 16, inf. esq.),

Ramon Torres (fitxa 9, inf. esq. i dr.; fitxa

12, inf. esq.; fitxa 21, inf. centre i dr.),

Mònica Utjer (fitxa 4, inf. esq.; fitxa 12,

inf. centre; fitxa 13, inf. centre; fitxa 22,

inf. esq.), Were/Fotolia (fitxa 8, inf. esq.).

Dipòsit legal B 23467-2017